

Aaro Harju jakoi teeman alustuksessaan kolmeen osaan: opintokeskusten yhteiskunnallinen vaikuttavuus ihmisen, kansalaisen ja yhteisön/yhteiskunnan kannalta. Ensimmäisen näkökulman osalta hän totesi alustuksessaan, että vapaa sivistystyö on tehnyt ihmisten osalta hyvää työtä henkisen kasvun ja kehittymisen, ihmisenä kasvamisen, humanisuuden, suvaitsevaisuuden, tasa-arvoisuuden ja ennakkoluulottomuuden suhteen.

Hän haastoi kuitenkin ryhmäläisiä keskustelemaan siitä, miten on mahdollista, että edelleenkin on niin paljon tyhmyyttä, pahuutta, epäoikeudenmukaisuutta ja vihaa, vaikka vapaa sivistystyö on tehnyt työtään yli 100 vuotta. Eikö työmme ole ollut sittenkään vaikuttavaa vai olemmeko tehneet työtä vain niiden kanssa, jotka ovat olleet jo valmiiksi vastaanottavaisia sanomallemme? Miten saamme lisää vaikuttavuutta työhömmme ihmisten kasvattajina ja sivistäjinä?

Toinen näkökulma oli kansalaisuus. Harju totesi, että opintokeskustyön peruskauraa on ollut aktiivisen ja demokraattisen kansalaisuuden edistäminen. Hän korosti sitä, että kansalaisuus pitää ymmärtää moni-ilmeisenä käsitteenä poliittisesta kansalaisuudesta yhdistyskansalaisuuteen ja kuluttajakansalaisuuteen asti. Opintokeskukset ovat tehneet paljon työtä aktiivisen kansalaisuuden hyväksi, mutta tässäkin työssä tarvitaan uusia ideoita ja näkökulmia. Liian monet ihmiset ovat passiivisia kansalaisia. Millä keinoin aktiivista ja demokraattista kansalaisuutta voidaan vahvistaa opintokeskustyön kautta?

Kolmas ulottuvuus oli yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Yhteisöllisyys on muuttunut merkittävästi viime vuosikymmeninä. Harju kysyi, ovatko opintokeskukset olleet tässä vain sivustakatsojia vai onko kehitykseen yritetty ja kyetty vaikuttamaan? Pitäisikö yhteisöllinen työ ottaa vielä konkreettisemmin opintokeskusten työlistalle?

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta opintokeskusten kulta-aika on ohi. Harju kysyi haastavasti osallistujilta, onko minkäänlaiseen ”metallikauteen” enää mahdollisuutta vai onko toimintaympäristö muuttunut niin paljon, että meidän pitää etsiä työmme vaikuttavuutta muilta areenoilta.

Alustus herätti vilkkaan ja sisältörikkaan keskustelun molemmissa työryhmissä. Aluksi keskusteltiin opintokeskusten koulutustarjonnasta. Pitäisikö tarjontaa tarkentaa ja luopua kaikkea kaikille -tarjonnasta?

Keskustelussa todettiin, että eri koulutustarpeita ei voi unohtaa. Järjestöllinen koulutus ja yhteistyö yhdistysten kanssa on ydinjuttu. Lisäksi esimerkiksi työelämänäkökulma on tärkeä eräiden opintokeskusten työssä. Ei-aktiivisia pitäisi tosissaan hakea koulutuksen ja toiminnan piiriin eikä tyytyä toimimaan vain jo valmiiksi aktiivisten ihmisten kanssa.

Rahoitusjärjestelmän todettiin suosivan määrää ja haittaavan kohdennetun, pienille ryhmille suunnatun koulutuksen järjestämistä. Tämä vaikuttaa merkittävästi opintokeskusten käytännön työhön ja suuntaa väistämättä koulutustarjontaa.

Keskustelussa pohdittiin sitä, tulisiko opintokeskusten olla toisenlaisen koulutuspoliittisen vaihtoehdon tarjoajia. Tämä toisi opintokeskusten työlle profiilia ja auttaisi erottautumaan vielä nykyistä selkeämmin muista koulutuksen järjestäjistä. Keskustelussa kaivattiin selkeää vaihtoehtoista pedagogiikkaa.

Esille nousi kysymys, onko opintokeskustenkin lähestymistapa liian organisaatiokeskeinen? Pitäisikö meidän lähteä selkeästi ihmisten, kansalaisten ja yhteisöjen näkökulmasta tekemään koulutustyötämme ja jättää organisaatiopuhe ja organisaatiolähtöisyys taustalle?

Toiminnan yhteiskunnallinen perustelu on hajonnut yhteiskunnan mosaiikkimaistuesssa. Siksi on määriteltävä uudella ja raikkaalla tavalla toiminnan tarkoitus ja päämäärät, todettiin yhdessä puheenvuorossa. Työn tulokset tulee mitata ja arvioida, koska sitä kautta voimme perustella nykyaikaisella tavalla työmme tarpeellisuuden ja vaikuttavuuden. Pitäisi tehdä Suomea koskeva non-formaalin oppimisen ohjelma, yksi keskustelija vaati.

Keskustelussa kehoitettiin meitä tunnistamaan entistä tarkemmin uudet kokoontumisen, yhteisöllisyyden ja toiminnan muodot sekä pyrkimys löytää yhteistyötä myös tällaisten tekijöiden kanssa. Liian helposti toimitaan vain vakiintuneiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Näin yhteiskunnan uudet virtaukset ja ilmiöt jäävät huomaamatta.

Opintokeskusten tehtävä on laajentaa ihmisten tietämystä, ajattelua ja maailmankuvaa. Lisäksi tehtävänä on analysoida yhteiskunnan ja toimintaympäristön muuttumista ja välittää tätä tietoa jäsenjärjestöjen käyttöön.

Liiallisen itsekriittisyyden vastapainoksi keskustelussa muistutettiin siitä, että opintokeskusten ei tarvitse yksin kantaa sivistysvastuuta Suomessa. Muillakin toimijoilla on vastuuta.

Sosiaalisen median rooli korostui keskustelussa odotetusti. Enemmistön näkemyksen mukaan sosiaalisessa mediassa tulee olla mukana eri tavoin, koska se on nykypäivää ja tulevaisuutta. Sosiaalisessa mediassa mukanaolo ei saa tarkoittaa vain passiivista tiedottamista uusien kanavien kautta, vaan mukana pitää olla myös keskusteluissa ja mielipiteenmuodostuksessa.

Lopuksi todettiin, että voimaannuttaminen on opintokeskustyön yksi keskeinen periaate ja päämäärä. Ihmisten pitää innostua, voimaantua ja saada uusia eväitä järjestölliseen työhön, yhteiskunnallisiin aktiviteetteihin ja henkilökohtaiseen elämään opintokeskusten koulutuksen ja muun toiminnan kautta.